Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 3(49) 2025

УДК 37.091.12.011.3-051:373.3]:[37.035:615.85

https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-3(49)-937-948

Федій Ольга Андріївна доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри початкової освіти, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, м. Полтава, https://orcid.org/0000-0002-9988-7929

Ящук Олена Миколаївна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії початкового навчання, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань, https://orcid.org/0000-0002-3757-6025

ГОТОВНІСТЬ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗАСОБАМИ ЕСТЕТОТЕРАПІЇ

Анотація. У статті висвітлено соціально-філософський контекст поняття «соціальна компетентність особистості». Обґрунтовано активну роль педагога як організатора освітнього середовища початкової школи, що сприяє розвитку соціальної компетентності учнів.

Готовність педагога до формування соціальної компетентності учнів початкових класів визначено у руслі системного та синергетичного підходів як цілісну, динамічну та інтеграційну здатність вчителя впроваджувати методи, стратегії та ресурси, спрямовані на розвиток соціальних навичок у дітей, з урахуванням комплексної взаємодії педагогічних, психологічних, соціальних та культурних факторів у процесі навчання.

Окреслено основні компоненти готовності педагога до формування соціальної компетентності учнів початкових класів. У структурі готовності педагога до реалізації професійних завдань соціалізації учнів виокремлено здатність системно адаптувати педагогічні синергії з урахуванням змін в освітньому середовищі та тенденцій розвитку суспільства.

З'ясовано педагогічний потенціал засобів естетотерапії у формуванні соціальної компетентності молодших школярів в умовах воєнного стану та деструктивних впливів інформаційного середовища.

Доведено, що використання педагогом засобів естетотерапії дозволяє не тільки зняти стрес та покращити психоемоційний стан учнів, але й сприяє розвитку таких важливих аспектів соціальної компетентності, як здатність до співпраці, сприйняття емоційних станів інших людей, толерантність і впевненість у собі.

Ключові слова: готовність вчителів початкових класів; компетентність; соціальна компетентність; молодші школярі; початкова школа; естетотерапія.

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 3(49) 2025

Fedij Olga Andriivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Primary Education at the Poltava National Pedagogical University named after V. H. Korolenko, Poltava, https://orcid.org/0000-0002-9988-7929

Yashchuk Olena Mykolaivna PhD in Pedagogy, Associate Professor, Department of Theory of Primary Education, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, https://orcid.org/0000-0002-3757-6025

TEACHER READINESS TO FORM STUDENTS' SOCIAL COMPETENCE THROUGH AESTHETIC THERAPY

Abstract. The article highlights the socio-philosophical context of the concept of «social competence of the individual». The active role of the teacher as the organizer of the primary school educational environment, which contributes to the development of students' social competence, is substantiated. The teacher's readiness to develop the social competence of primary school students is defined within the framework of systemic and synergistic approaches as a holistic, dynamic, and integrative ability to implement methods, strategies, and resources aimed at developing social skills in children, considering the complex interaction of pedagogical, psychological, social, and cultural factors in the learning process.

The main components of teacher readiness to form social competence in primary school students are outlined. In the structure of the teacher's readiness to implement professional tasks of socializing students, the ability to systematically adapt pedagogical synergies, taking into account changes in the educational environment and societal development trends, is emphasized.

The pedagogical potential of aesthetic therapy in the formation of social competence in younger students under conditions of martial law and the destructive influences of the information environment is clarified.

It is proved that the use of aesthetic therapy by the teacher not only relieves stress and improves the psycho-emotional state of students, but also contributes to the development of important aspects of social competence, such as the ability to cooperate, perceive others' emotional states, tolerance, and self-confidence.

Keywords: readiness of primary school teachers; competence; social competence; younger schoolchildren; primary school; aesthetic therapy.

Постановка проблеми. Глобальні соціокультурні, політичні та інформаційні трансформації цивілізаційного розвитку зумовлюють модернізаційні зміни в теорії та практиці освіти, сприяють пошуку інноваційних педагогічних технологій формування та підтримки особистості в умовах постінформаційного суспільства.

Радою Європейського Союзу схвалено та зафіксованою у «Рекомендаціях щодо ключових компетентностей для навчання впродовж життя» (2018

р.) основний набір компетенцій конкурентоздатної людини XXI століття. Цей перелік ключових компетенцій, необхідних для особистісного розвитку, соціальної інтеграції, активної громадянської позиції та працевлаштування, сформований у трьох основних групах компетенцій – «особистісні», «соціальні» та «вміння вчитися». Вони визнані освітньою спільнотою як універсальні та такі, що забезпечуватимуть ефективність людини в усіх сферах діяльності. Відтак соціальний контекст успішного майбутнього особистості нині визначається одним з основопокладальних за формоорганізацією життєдіяльності особистості та атрибутивним за її змістом.

У сучасній освітній практиці розвиток соціальної компетентності учнів є актуальною проблемою, особливо для дітей молодшого шкільного віку, оскільки саме в цей період активно формуються базові соціальні навички, що визначатимуть успішність подальшої соціальної та освітньої активності учнів [3]. Соціальна компетентність включає комплекс умінь та знань, необхідних для ефективної взаємодії з іншими людьми (учнями, педагогами, батьками), вміння й навички вирішення конфліктних ситуацій та побудови конструктивних соціальних відносин, а також розвиток здатності особистості до саморегуляції та адаптації в різних соціальних та освітніх умовах (Н. Бібік, М. Вашуленко, О. Онопрієнко, О. Савченко та ін.) [8].

Серед численних освітніх новацій формування соціальної компетентності учнів у сучасних умовах воєнного стану та в умовах деструктивних інформаційних потоків *естетотерапія* зарекомендувала себе як одна з найбільш перспективних (Н. Гібалова, В. Імбер, Н. Комаровська, Н. Олійник, Є. Починок, Л. Процай, О. Федій) [7; 12]. Термін «естетотерапія» походить від грецьких слів та поєднує ідеї естетизації та гармонізації особистості в умовах педагогічного процесу. «Естетичне» (від грец. *aisthētikē*) – в перекладі означає «пов'язане з відчуттями». У контексті педагогічних завдань передбачає використання естетичних чинників, таких як мистецтво, краса природи, музика, живопис тощо для розвитку емоційно-чуттєвої та духовної складової особистості учнів, формування їх естетичного, чуттєвого сприйняття світу. «Терапія» (від грец. therapeia) – означає «лікування», «оздоровлення» або «корекція». У педагогічному сенсі терапія пов'язана з процесом психоемоційної корекції та реабілітації через спеціально підібрані методи та практики гармонізації дитини з навколишнім природнім та соціальним оточенням (О. Федій) [11].

Не менш важливим для сучасної освітянської практики є питання готовності вчителів початкових класів до використання естетотерапевтичних методів у своїй практиці. Однак, на сьогодні в Україні, спостерігається з одного боку – затребуваність на естетотерапевтичну допомогу в освітньому просторі ЗЗСО, з іншого – недостатня підготовленість педагогів до застосування засобів та технологій естетотерапії у процесі формування соціальної компетентності учнів початкової школи, що актуалізує необхідність вивчення цієї проблеми.

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 3(49) 2025

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості організації навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів досліджено вченими Н. Бібік, О. Вашуленко, Н. Листопад, В. Мартиненко, О. Онопрієнко, Т. Павлова, О. Петрук та ін. [8]. Питання формування соціальної зрілості учнів на засадах компетентнісного підходу розглядалось у працях сучасних дослідників: О. Будник, О. Кононко, В. Радула, Л. Сохань та ін. Ними відзначалось, що формування соціальної компетентності в дітей початкових класів є відповідальним кроком у психосоціальному розвитку, оскільки саме на цьому етапі починається активне засвоєння соціальних ролей, емоційних норм і моделей поведінки.

Структура, компоненти й особливості формування соціальної компетентності молодших школярів досліджено у працях вітчизняних вчених В. Коваленко, Л. Кулакової, Є. Починок, О. Проценко, О. Юрченко та ін. [4; 5; 9; 10; 13].

Результати сучасних досліджень зарубіжних вчених підтвердили реципрокну модель еволюційної взаємодії соціальної та академічної успішності у молодшому шкільному віці, вказуючи на те, що академічні досягнення безпосередньо впливають на соціальну компетентність від першого до третього класу, а соціальна компетентність взаємопов'язана з академічними досягненнями від другого до третього класу (M. Welsh, R. Parke, K. Widaman, R. O'Neil) [16]. Вченими доведено, що соціальна компетентність опосередковує зв'язок між раннім соціальним розумінням і пізнішими шкільними досягненнями учнів (S. Lecce, M. Caputi, A. Pagnin, R. Banerjee [15].

Стратегії та тактики підготовки педагогів до формування соціальної компетентності молодших школярів знайшли своє відображення у наукових розвідках О. Будник, Ю. Степури, О. Федій, О. Юрченко. Активно досліджуються й питання використання майбутніми педагогами технологій психолого-педагогічної терапії у професійній діяльності. Проте недостатньо розробленими залишаються питання готовності вчителя початкових класів до реалізації завдань соціального розвитку учнів засобами естетотерапії.

Метою статті є вивчення готовності вчителів початкових класів до впровадження естетотерапевтичних методик у процес формування соціальної компетентності учнів в умовах воєнного стану та післявоєнного періоду відновлення.

Методи та методика дослідження. При написанні статті використано метод аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення даних з метою виявлення стану, перспектив та можливих шляхів вирішення проблеми дослідження.

Виклад основного матеріалу. Соціальна компетентність особистості є важливим аспектом розвитку молодших школярів, оскільки вона впливає на їхню здатність адаптуватися до шкільного середовища, взаємодіяти з однолітками та досягати успіхів у навчанні. Наукові розвідки в цій галузі зосереджені на вивченні філософсько-методологічного контенту соціальної

компоненти у структурі особистості та на з'ясуванні особливостей організації освітнього процесу, що супроводжуватиме успішне соціальне зростання людини та створення нею особистісних стратегій життєтворчості.

У межах досліджуваної теми, на нашу думку, важливо звернути увагу на ключові наукові дефініції, що, насамперед, визначають готовність вчителя до реалізації змісту та технологій формування соціальної компетентності учнів початкової школи: «соціалізація», «соціальна педагогіка та психологія», «соціальне виховання» тощо.

Соціалізація як ознака суспільного життя є об'єктивно зумовленим процесом розвитку особистості, що «забезпечує надання індивіду та засвоєння ним цінностей, норм, установок, зразків поведінки в процесі життєдіяльності» (І. Богданова) [2, с. 47]. На межах цього процесу відбувається злиття двох різновекторних процесів становлення особистості – збереження й розвиток її унікальності та індивідуальності та, власне, її соціалізація у суспільстві. Наукова категорія «соціалізація» докладно почала розглядатися Ф. Гіддінгсом (1887р.) як процес розвитку соціальної природи людини. Пізніше французький мислитель П'єр Тейяр де Шарден наголосив на ефекті персоналізації у процесі входження людини у суспільний світ та на можливості подальшого розвитку людства завдяки таким новим формам контактів і співробітництва. Науковий пошук шляхів осмислення соціалізації відбувався на тлі вивчення взаємовідносин суспільства і людини. Соціалізація трактувалась як процес адаптації людини до суспільства (Е. Дюркгейм, Т. Парсон) або як розвиток та самозміна людини в процесі засвоєння та відтворення нею культури суспільства (Ч. Кулі, Дж. Мід).

З позицій *соціальної психології* процес становлення і розвитку особистості є сутністю соціалізації й розгортається у трьох взаємопов'язаних сферах – діяльності, спілкуванні та самосвідомості (І. Богданова) [2, с. 51]. Серед вчених немає єдності у визначенні підходів вивчення причин та механізмів соціальної поведінки людини у суспільстві. Можна виокремити декілька теоретико-методологічних підходів соціальної психології, які суттєво різняться у своєму трактуванні природи поведінки людини та водночас доводять складність та неоднозначність цього феномену людського життя. У самих назвах підходів міститься основний сенс тлумачення механізмів соціалізації особистості. Соціокультурий підхід (Е. Росс) пояснює соціальну поведінку людини впливом великих соціальних груп та їх культурою, віруваннями та звичаями. Еволюційний підхід, запропонований У. Макдаугаллом, визначає причинами соціальної поведінки фізичні та психологічні схильності, які допомагали нашим пращурам виживати та продовжувати свій рід. Теорія соціального навчання основну увагу приділяє досвіду навчання у минулому як детермінанті соціальної поведінки людини. З точки зору феноменологічного підходу К. Левіна, соціальна поведінка спрямовується суб'єктивною інтерпретацією людиною подій соціального світу. Соціально-когнітивний теоретичний

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 3(49) 2025

напрям особливу увагу приділяє вивченню психічних процесів, що задіяні у тому, як саме людина помічає соціальні події, інтерпретує їх та зберігає у пам'яті.

Очевидно, що кожен підхід розкриває різні аспекти соціальної поведінки людини й кожен з них має вагоме значення для педагога у реалізації його професійних завдань формування соціальної компетентності учнів. Найбільш вдалим на нашу думку є комбінований підхід, що інтегрує різні методи та підходи та дозволяє побачити цілісну картину соціальної поведінки особистості.

Не менш важливим для педагога у його готовності до формування соціальної компетентності учнів стає урахування двох основних принципів соціальної поведінки людини, визначених вченими Арізонського університету Р. Чалдіні, Д. Кенріком, С. Нейбергом: по-перше, соціальна поведінка є цілеспрямованою, люди взаємодіють один з одним задля досягнення мети або задоволення певної внутрішньої мотивації, по-друге – соціальна поведінка є постійною взаємодією між особистістю та ситуацією [14, с. 28].

Соціалізаційний процес у цілому може мати як цілеспрямовану, так й стихійну організацію, коли входження особистості в соціальний простір відносин та самореалізації носить рандомний, неорганізований характер, позбавлений будь-якої «захисної» соціальної цензури. Пріоритет цілеспрямованої стратегії соціалізації особистості дитини стає все більш очевидним в умовах інформатизації та глобалізації суспільних відносин у світі.

Соціальне виховання особистості, як цілеспрямований, організований процес «входження дитини у суспільство» (А. Мудрік), трактується вітчизняними вченими як «створення умов та заходів, спрямованих на оволодіння і засвоєння підростаючим поколінням загальнолюдських і спеціальних знань, соціального досвіду з метою формування в нього соціально-позитивних ціннісних орієнтацій» (А. Капська) [1].

Соціальна педагогіка яка має головним завданням аналіз педагогічних аспектів стратифікаційної структури суспільства та розробку теорії і технології соціального виховання та соціально-педагогічної діяльності, свого активного розвитку в Україні набула ще наприкінці минулого століття (А. Капська, О. Безпалько, Р. Вайнола, Л. Коваль та ін.). У цей час відбулась імплементація світового наукового доробку у розбудову вітчизняного науково-практичного освітнього контенту цього напрямку педагогічної науки. Було докладно розглянуто проблеми філософського трактування соціалізації багатьма науковими школами і напрямами: гуманізму, неотомізму, екзистенціалізму, персоналізму тощо (Н. Лавриченко) [6].

Нині основна мета соціалізації, у її тлумаченні соціально-педагогічною теорією й практикою, отримує акцент на допомозі особистості вижити в суспільному потоці соціально-економічних та криз та війн, оволодіти досвідом попередніх поколінь, визначити власне місце в суспільстві та навчитися самостійно знаходити шляхи найефективнішого самовизначення в ньому, відтак володіти *соціальною компетентністю*.

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 3(49) 2025

Принципово важливим для педагога стає урахування того факту, що соціальна компетентність молодшого школяра формується через участь у соціально значущих видах діяльності, зокрема в освітньому процесі та має взаємозв'язок з академічними досягненнями учнів (Л. Кулакова) [5]. Розвитку соціальної компетентності також активно сприяє й емоційна компетентність, яка включає в себе емоційну експресивність, саморегуляцію та знання. Емоційна компетентність впливає на соціальну прийнятність та взаємодію з однолітками, що має довгострокові наслідки для соціального розвитку.

Аналіз запропонованих науковцями (В. Коваленко, Л. Кулакова, Є. Починок, І. Хусейнова, О. Проценко на ін.) тлумачень дефініції «соціальна компетентність молодшого школяра» свідчить про багатоаспектність цього феномену особистості та прагнення дослідників визначити його системний, інтегративний характер, який реалізується шляхом синергетичної співдії особистості з навколишнім природним та соціальним середовищем [4; 5; 9; 10]. Пропонуємо розглядати *«соціальну компетентність молодшого школяра»* як інтегральну мега-якість учня молодшого шкільного віку, яка характеризується сукупністю знань, умінь та навичок, що забезпечують ефективну взаємодію в соціумі, вирішення конфліктів, співпрацю та реалізацію особистісних інтересів у процесі взаємодії з іншими людьми, створюючи ресурсне забезпечення для всіх життєво необхідних проявів особистості в її життєтворчості. У цьому контексті соціальна компетентність молодшого школяра включає: емоційну чутливість та саморегуляцію; комунікативні навички; здатність до співпраці та колективної діяльності; емпатію та соціальну відповідальність.

Готовність педагога до формування соціальної компетентності в молодших школярів є визначальним аспектом сучасної соціально-педагогічної практики, що забезпечує успішну соціалізацію учнів в умовах динамічного освітнього середовища. Враховуючи складність і багатовимірність цього процесу, актуальним є застосування *системного та синергетичного* підходів для його ефективної реалізації.

Системний підхід передбачає не лише навчання певних соціальних навичок, а й створення сприятливого соціального середовища, яке дозволяє учневі активно взаємодіяти з іншими, розвивати свої особистісні якості та адаптуватися до різних соціальних ситуацій. Система в даному контексті розглядається як сукупність взаємопов'язаних елементів, що функціонують як єдине ціле. Вона включає не тільки самого учня, а й навколишнє соціальне середовище, педагогічний процес, методи навчання та інші компоненти освітнього простору. Ключовими аспектами системного підходу є його: цілісність у взаємодії багатьох факторів (психологічних, соціальних, педагогічних, культурних), що вимагає їхньої інтеграції та узгодження); динамічність, як гнучкість та адаптація педагогічного процесу до змін у поведінці учнів і умов зовнішнього середовища; інтегративний характер соціально-педагогічного впливу, що враховує як внутрішні чинники (мотивація, самопізнання, емоції), так і зовнішні (соціальні контакти, колективна діяльність).

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 3(49) 2025

Синергетичний підхід акцентує увагу на взаємодії та взаємозв'язку всіх елементів системи, де результат їхньої взаємодії перевищує суму індивідуальних ефектів окремих елементів. Це означає, що процес формування соціальної компетентності молодших школярів має потенціал інтерактивних та творчих форм діяльності, що забезпечують ефект синергії. Ключовими аспектами синергетичного підходу можуть виступати: незначущість окремих елементів порівняно з взаємодією, коли кожен учень, кожен метод чи підхід є важливим, але ефективність розвитку соціальної компетентності досягається через взаємодію різних емоційних, когнітивних, соціальних аспектів; виявлення важливості групової діяльності, коли учні взаємодіють, співпрацюють, обмінюються досвідом і через це досягають більш високих результатів; динамічний розвиток якості особистості в умовах змін, через опанування конфліктів й прийняття групових рішень, що є важливою частиною соціальної компетентності.

Цей аналіз дозволив нам дати визначення *готовності педагога до формування соціальної компетентності в молодших школярів* як інтегративного, динамічного стану професійної підготовленості вчителя, що включає в себе здатність здійснювати ефективну взаємодію з учнями, сприяючи розвитку їхніх соціальних навичок і компетенцій. Така готовність передбачає врахування взаємозв'язків усіх компонентів навчального процесу, включаючи психологічні, соціальні та педагогічні аспекти та створення умов для гармонійного розвитку соціальних навичок через взаємодію між різними елементами навчального процесу. Тобто, готовність педагога в цьому контексті – це здатність створити цілісне середовище, якому через взаємодію та співпрацю реалізується розвиток соціальних компетенцій учнів, а також здатність системно адаптувати педагогічні синергії з урахуванням змін в освітньому середовищі, соціальних тенденціях та особливостях дітей.

Сучасні підходи до розвитку соціальної компетентності передбачають впровадження різноманітних методик системного та синергетичного характеру, однією з яких є *естетотерапія*. Естетотерапія – специфічний вид психолого-педагогічної терапії, що використовує художні, природні, соціальні засоби для педагогічного «лікування» особистості та її подальшого гармонійного розвитку. Вона допомагає учням виражати свої емоції, розвивати креативність, емоційну інтелігентність, що є важливою складовою соціальної компетентності. Естетотерапія як педагогічний і психотерапевтичний метод базується на використанні різноманітних форм мистецтва для роботи з емоційним станом людини. У процесі естетотерапії учні мають змогу виражати свої почуття через спілкування з природою, музику, живопис, театр, танець, що не лише сприяє емоційному розвантаженню, але й формує навички соціальної взаємодії та взаєморозуміння, гармонізує людину з оточуючим середовищем.

Одним із основних аспектів естетотерапії є її здатність формувати емоційну чутливість учнів. Діти, які беруть участь в естетичних заняттях,

більш чітко усвідомлюють свої емоції та емоції інших, вчаться виражати свої почуття через творчі засоби, що є основою для розвитку соціальної компетентності. Наприклад, у процесі колективної діяльності (створення спільних малюнків, театралізованих вистав, природніх арт-об'єктів тощо) діти вчаться працювати в команді, враховувати думки та почуття інших учасників, слухати та розуміти співрозмовників, що є важливим компонентом соціальних навичок.

Особливо важливою є роль естетотерапії в подоланні внутрішніх бар'єрів учнів, що можуть перешкоджати їхній соціалізації. Мистецтво дозволяє звільнитися від страхів і стресів, знизити рівень тривожності, що відкриває дітям можливість більш відкрито і впевнено взаємодіяти з іншими.

Лонгітюдне дослідження впливу естетотерапевтичних засобів та технологій на формування соціальної компетентності учнів, що проводилось нами у період 2022-2024 рр. на базі навчально-наукової лабораторії «Естетотерапевтичний освітній хаб» кафедри початкової освіти ПНПУ імені В. Г. Короленка, дозволило виділити найсуттєвіші показники та корелянти цього процесу, а саме:

– спостерігається активне формування емоційної чутливості дітей завдяки «естетичним засобам» навчання;

– відбувається активний розвиток комунікативних навичок у процесі рольових ігор, психологічних драматизацій, вправ з лялкотерапії та театральні вправ;

– підвищується впевненість дітей у спілкуванні з іншими та самооцінка через спільні естетотерапевтичні практики (створення спільних малюнків, драматизацій, музичних композицій, природних інсталяцій тощо);

– більш активно розвиваються елементи критичного мислення, емоційного інтелекту та саморегуляції.

Зазначені позитивні зміни дозволили учням швидше адаптовуватися до соціальних умов шкільного середовища, краще справлятися з емоційними викликами та підтримувати інтерес до пізнавальної діяльності.

У проведеному нами дослідженні виділено *три* ключові *компоненти* готовності майбутнього вчителя до формування соціальної компетентності молодших школярів засобами естетотерапії. *Когнітивний компонент* – теоретичні знання вчителя про специфіку формування соціальної компетентності молодшого школяра та естетотерапевтичні методики музикотерапії, арттерапії, драматерапії тощо; усвідомлення важливості естетичного виховання і терапії для розвитку дітей. *Емоційно-ціннісний компонент* визначає ставлення вчителя до естетотерапевтичних технологій, їхню відкритість до нових методик, готовність до зміни традиційних підходів. Важливими при цьому стають особиста мотивація вчителя, бажання допомогти дітям через емоційні та творчі практики, відчуття педагогом емоційної зацікавленості до процесу і отримання задоволення від застосування таких методик [21]. *Практичний*

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 3(49) 2025

компонент готовності вчителя до формування соціальної компетентності молодших школярів передбачає знання та навички вчителя в застосуванні естетотерапевтичних методик: педагог повинен вміти використовувати різноманітні методи в повсякденній практиці, організовувати арт-терапевтичні заняття, використовувати музичні паузи, природотерапію для зниження рівня стресу у дітей тощо. Важливо, щоб вчитель мав досвід роботи з різними видами мистецтва та вмів організовувати індивідуальні й групові заняття у соціальному, мистецькому та природньому середовищах.

Висновки. Естетотерапевтична підтримка учасників освітнього процесу стає незамінною в умовах, коли молодші школярі стикаються з підвищенним рівнем стресу, емоційними труднощами, а також необхідністю адаптації до навчального процесу в умовах змішаної форми навчання, пандемії чи соціальних потрясінь, таких як війна.

Отримані нами у ході дослідження результати свідчать про значний потенціал естетотерапії у розвитку соціальної компетентності учнів. Зокрема, спостереження показали, що елементи естетотерапії не лише сприяють розвитку емоційної чутливості, пізнавальної активності учнів, але й покращують їх здатність до соціальної взаємодії, вирішення конфліктів та групової діяльності. Це стає особливо важливим у контексті сучасної освіти, де велика увага приділяється розвитку «м'яких навичок» у дітей.

Сучасні дослідження показують, що на готовність педагогів до використання естетотерапії у формуванні соціальної компетентності учнів в значній мірі впливає професійне середовище, а також підтримка з боку адміністрації школи та батьків. Важливим аспектом є також підвищення рівня обізнаності вчителів щодо потенціалу окремих видів та технологій естетотерапії для розвитку соціальної компетентності учнів, а також розробка методичних рекомендацій і естетотерапевтичних тренінгів для педагогів.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці стратегій й тактик імплементації сучасних технології естетотерапії у зміст підготовки майбутніх вчителів початкових класів до формування соціальної компетентності учнів та адаптація найкращих зарубіжних методик психолого-педагогічної терапії до умов української системи освіти.

Література:

1. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи / за заг. ред. А. Й. Капської. Київ. 2002. С. 162.

2. Богданова І. М. Соціальна педагогіка: навч. посіб. Київ : Знання, 2008. С. 343.

3. Державний стандарт початкової освіти. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text.

4. Коваленко В. В. Формування соціальної компетентності молодших школярів засобами інформаційно-комунікаційних технологій : посібник / за наук. ред. проф. М. П. Лещенко. Київ : ЦП КОМПРИНТ, 2017. С. 192.

5. Кулакова Л. Формування соціальної компетентності молодших школярів в умовах освітньо-виховного процесу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Психологія*. 2022. №14. С. 65-69.

6. Лавриченко Н. М. Педагогіка соціалізації : європейські абриси. Київ : Віра ІНСАЙТ, 2000. С. 444.

7. Олійник Н. А., Імбер В. І., Комаровська Н. О. Арт-терапія як засіб корекції агресивної поведінки у молодших школярів. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 2. С. 765-772.

8. Особливості навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів : метод. рек. / авт. кол.: Бібік Н., Вашуленко О., Листопад Н., Мартиненко В., Онопрієнко О., Павлова Т., Петрук О. ; за заг. ред. Онопрієнко О. Київ : Вид. дім «Освіта», 2024. С. 176.

9. Починок Є., Хусейнова І. Педагогічні умови формування соціальної компетентності молодших школярів. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2023. № 28. С. 251-259.

10. Проценко О. В. Соціальна компетентність молодших школярів як предмет наукових досліджень. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2014. Вип. 35. С. 451-457.

11. Федій О. А. Естетотерапія : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : ЦУЛ, 2012. С. 304.

12. Федій О. А., Процай Л. В., Гібалова Н. В., Починок Є. А. Навчально-наукова лабораторія інноваційних освітніх рішень у початковій освіті: педагогічні тренди та креативи. *Педагогічні науки*. 2021. №28. С. 250-397.

13. Юрченко О. Особливості підготовки майбутнього вчителя початкової школи до формування соціальної компетентності : теоретичні основи. *Проблеми підготовки сучасного вчителя.* 2015. Вип. 11(1). С. 122-129.

14. Kenrick D. T., Neuberg S. L., Cialdini R. B. Social Psychology : Unraveling the Mystery. 2004. 600 p.

15. Lecce S., Caputi M., Pagnin A. & Banerjee R. Theory of mind and school achievement: the mediating role of social competence. *Cognitive Development*, 2017. Vol. 44. P. 85-97.

16. Welsh M., Parke R., Widaman K. & O'neil R. Linkages between Children's Social and Academic Competence: A Longitudinal Analysis. *Journal of School Psychology*. 2001. Vol. 39. P. 463-482.

17. Рубан М. Українська автокефальна православна церква на Донбасі (1921 – 1930 рр.) // Емінак. – Київ-Миколаїв, 2022. – № 4 (40). – С. 139 – 165. DOI: https://doi.org/10.33782/eminak2022.4(40).612 https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=36zIqA8AAAAJ&citation_for_view=36zIqA8AAAAJ:bEWYMUwI8FkC

***References*:**

1. Aktualni problemy sotsialno-pedahohichnoi roboty (2002). [Current problems of socio-pedagogical work]. / za zah. red. A. Y. Kapskoi. Kyiv. S. 162. [in Ukrainian].

2. Bohdanova, I. M. (2008). Sotsialna pedahohika: navch. posib [Social pedagogy]. Kyiv: Znannia. S. 343. [in Ukrainian].

3. Derzhavnyi standart pochatkovoi osvity [State Standard of Primary Education]. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text. [in Ukrainian].

4. Kovalenko, V. V. (2017). Formuvannia sotsialnoi kompetentnosti molodshykh shkoliariv zasobamy informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii : posibnyk [Formation of social competence of younger schoolchildren using information and communication technologies] / za nauk. red. prof. M. P. Leshchenko. Kyiv : TsP KOMPRYNT. S. 192. [in Ukrainian].

5. Kulakova, L. (2022). Formuvannia sotsialnoi kompetentnosti molodshykh shkoliariv v umovakh osvitno-vykhovnoho protsesu [Formation of social competence of younger schoolchildren in the context of the educational process]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Psykholohiia*. №14. S. 65-69. [in Ukrainian].

6. Lavrychenko, N. M. (2000). Pedahohika sotsializatsii : yevropeiski abrysy [Pedagogy of socialization: European outlines]. Kyiv : Vira INSAIT. S. 444. [in Ukrainian].

7. Oliinyk, N. A., Imber, V. I., Komarovska, N. O. (2024). Art-terapiia yak zasib korektsii ahresyvnoi povedinky u molodshykh shkoliariv [Art therapy as a means of correcting aggressive behavior in younger schoolchildren]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky.* № 2. S. 765-772. [in Ukrainian].

8. Osoblyvosti navchalno-piznavalnoi diialnosti molodshykh shkoliariv : metod. rek. (2024). [Features of educational and cognitive activities of younger schoolchildren] / avt. kol.: Bibik, N., Vashulenko, O., Lystopad, N., Martynenko, V., Onopriienko, O., Pavlova, T., Petruk, O. ; za zah. red. Onopriienko, O. Kyiv : Vyd. dim «Osvita». S. 176. [in Ukrainian].

9. Pochynok, Ye., Khuseinova, I. (2023). Pedahohichni umovy formuvannia sotsialnoi kompetentnosti molodshykh shkoliariv [Pedagogical conditions for the formation of social competence of younger schoolchildren]. *Estetyka i etyka pedahohichnoi dii.* № 28. S. 251-259. [in Ukrainian].

10. Protsenko, O. V. (2014). Sotsialna kompetentnist molodshykh shkoliariv yak predmet naukovykh doslidzhen [Social competence of younger schoolchildren as a subject of scientific research]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh.* Vyp. 35. S. 451-457. [in Ukrainian].

11. Fedii, O. A. (2012). Estetoterapiia : navch. posib. 2-he vyd., pererob. i dopov. [Aesthetic therapy]. Kyiv : TsUL. S. 304. [in Ukrainian].

12. Fedii, O. A., Protsai, L. V., Hibalova, N. V., Pochynok, Ye. A. (2021). Navchalno-naukova laboratoriia innovatsiinykh osvitnikh rishen u pochatkovii osviti: pedahohichni trendy ta kreatyvy [Educational and scientific laboratory of innovative educational solutions in primary education: pedagogical trends and creativity]. *Pedahohichni nauky*. №28. S. 250-397. [in Ukrainian].

13. Iurchenko, O. (2015). Osoblyvosti pidhotovky maibutnoho vchytelia pochatkovoi shkoly do formuvannia sotsialnoi kompetentnosti : teoretychni osnovy [Peculiarities of training a future primary school teacher for the formation of social competence: theoretical foundations]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia*. Vyp. 11(1). S. 122-129. [in Ukrainian].

18. Kenrick, D. T., Neuberg, S. L., Cialdini, R. B. (2004). Social Psychology : Unraveling the Mystery. 600 p.

19. Lecce, S., Caputi, M., Pagnin, A. & Banerjee, R. (2017). Theory of mind and school achievement: the mediating role of social competence. *Cognitive Development*. Vol. 44. P. 85-97.

20. Welsh, M., Parke, R., Widaman, K. & O'neil, R. (2001). Linkages between Children's Social and Academic Competence: A Longitudinal Analysis. *Journal of School Psychology*. Vol. 39. P. 463-482.

21. Ruban M. Ukrainian Autocephalous Orthodox Church in Donbas (1921 – 1930) // Eminak. – Kyiv-Mykolaiv, 2022. – No. 4 (40). – P. 139 – 165. DOI: https://doi.org/10.33782/eminak2022.4(40).612 https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=36zIqA8AAAAJ&citation_for_view=36zIqA8AAAAJ:bEWYMUwI8FkC